

POLSCY PROFESOROWIE ELEKTRYCY W POLITECHNICE LWOWSKIEJ 1891-1939

JERZY HICKIEWICZ, PIOTR RATAJ, PRZEMYSŁAW SADŁOWSKI
PRACOWNIA HISTORYCZNA SEP W OPOLU

XXIV OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
„ZABEZPIECZENIA PRZEKAŹNIKOWE W ENERGETYCE”
WARSZAWA, 13.10.2022

POCZĄTKI ELEKTROTECHNICZNEGO SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

- W 1882 r. powstała pierwsza Katedra Elektrotechniki, a rok później pierwszy Wydział Elektryczny na uniwersytecie technicznym w **Darmstadt**
- Ziemie polskie w tym czasie były **podzielone zaborami**
- W zaborze **rosyjskim** starano się przez cały XIX wiek utworzyć politechnikę, ale w wyniku **represji po powstaniach** się to nie udało
- Dopiero w 1898 r. utworzono w **Warszawie** **politechnikę**, ale z **rosyjskim językiem wykładowym**, przez co nie cieszyła się uznaniem Polaków
- W zaborze pruskim dopiero w 1904 r. powstała niemiecka politechnika w Gdańsku

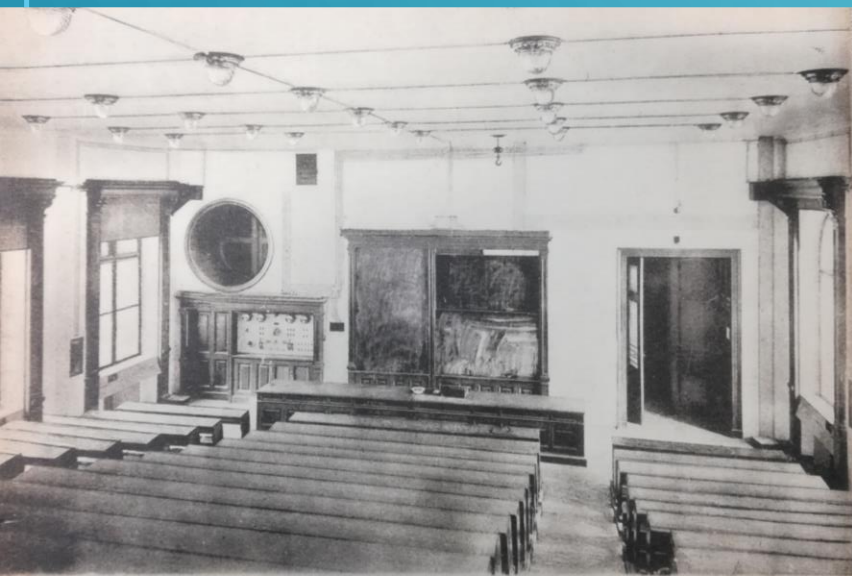
POLITECHNIKA LWOWSKA

- Jej początki datują się na **1844 r.**, utworzenie niemieckojęzycznej Akademii Technicznej we Lwowie
- Po przekształceniu cesarstwa austriackiego w dualistyczne Austro-Węgry w latach 60. XIX wieku i nadaniu autonomii poszczególnym krajom, zabór austriacki – **Galicja** – uzyskała język polski jako urzędowy i **szeroką samorządność**
- Dzięki autonomii w **1871 r.** wprowadzono w Akademii Technicznej **język polski jako wykładowy**, a potem nadano pełny status akademicki z rektorem wybieranym z grona profesorów
- W **1875 r.** powstał **Wydział Budowy Maszyn**, a w **1877 r.** uczelnia zyskała status równy pozostałym politechnikom w państwie, nową nazwę – **C.K. Szkoła Politechniczna** oraz oddano do użytku nowy gmach który służy jej do dziś
- Od 1871 do 1915 r. była to **jedyna polskojęzyczna politechnika**

ELEKTROTECHNIKA W POLITECHNICIE LWOWSKIEJ

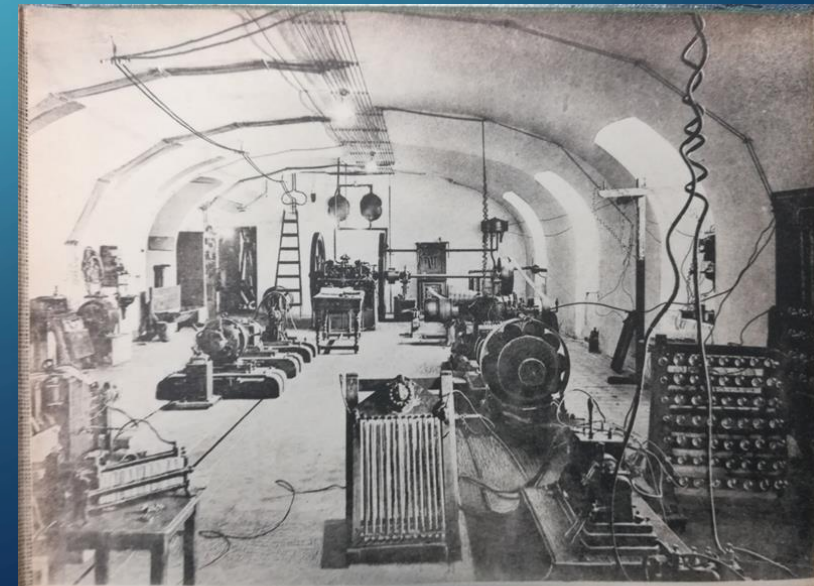
- W **1889** r. docent prywatny elektrotechniki **Franciszek Dobrzyński** rozpoczął prowadzenie wykładów z elektrotechniki, zaczęto też organizację laboratorium
- Na bazie tego w **1890** r. powstała w uczelni **Katedra Elektrotechniki**, którą objął **Roman Dzieślewski** w **1891** r., i zorganizował dobrze wyposażone laboratorium elektrotechniczne
- W **1906** r. utworzono drugą katedrę, **Katedrę Elektrotechniki Konstrukcyjnej**, na którą pod koniec 1908 r. powołano **Aleksandra Rotherta**
- Na bazie tych dwóch Katedr w **1911** r. powstał **Oddział Elektrotechniczny** w ramach Wydziału Budowy Maszyn, który rozpoczął kształcenie inżynierów elektryków – co jednak zakłóciła I wojna światowa

SALA ELEKTROTECHNIKI

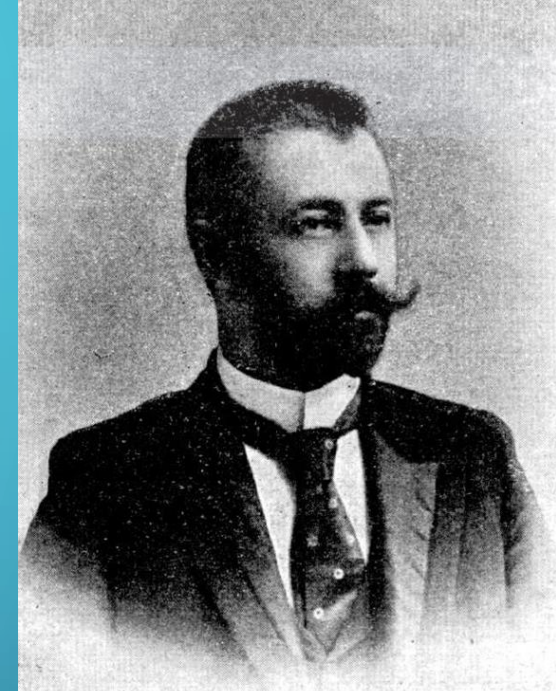
LABORATORYJUM ELEKTROTECHNICZNE

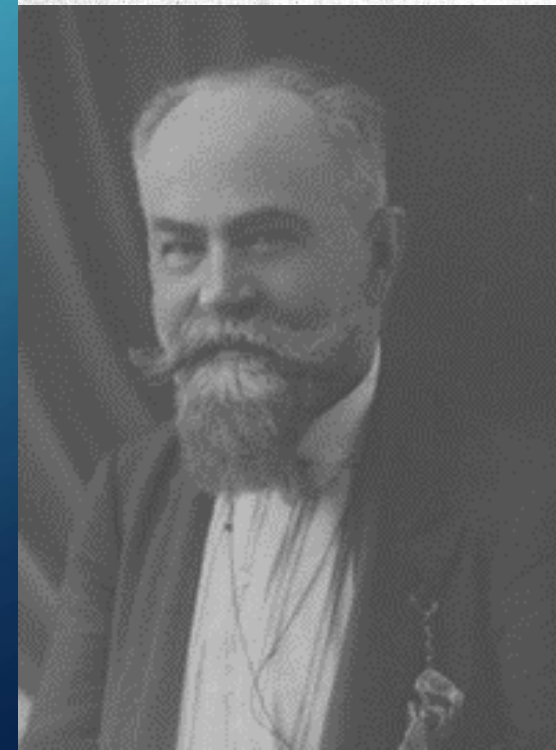
LABORATORYJUM ELEKTROTECHNICZNE II

- W **1919 r.**, już po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, założono **Katedrę Pomiarów Elektrotechnicznych**, którą objął **Kazimierz Idaszewski**
- W **1920 r.** prof. Rothert przeszedł na emeryturę, jego Katedrę zamknięto, a prof. Idaszewski przejął tematykę maszyn elektrycznych
- W **1921 r.** nazwę uczelni zmieniono na **Politechnika Lwowska**, a Wydział Budowy Maszyn na **Wydział Mechaniczny**
- Wówczas też powstała **Katedra Oświetlenia Elektrycznego** (później **Katedra Urządzeń Elektrycznych**) na którą powołano **Gabriela Sokolnickiego**
- W **1922 r.** prof. **Ignacy Mościcki** rozpoczął wykłady z **wybranych zagadnień techniki wysokich napięć**, które prowadził do 1925 r.
- W **1923/24** prof. **Tadeusz Malarski** zorganizował **laboratorium radiotechniczne** i rozpoczął **wykłady z radiotechniki** później zorganizował także laboratorium teletechniczne
- W **1924 r.** przyznano stopień doktorski **Stanisławowi Fryze** za rozprawę pt. ***Nowa teoria ogólnego obwodu elektrycznego*** (pierwszy na Oddziale Elektrotechnicznym)
- W tym samym roku nagle zmarł **prof. Dzieślewski**, w następnym roku jego katedrę objął **Stanisław Fryze**
- W **1930 r.** prof. Idaszewski przekazał **Włodzimierzowi Krukowskiemu Katedrę Pomiarów Elektrotechnicznych**, a sam objął nowo utworzoną **Katedrę Maszyn Elektrycznych**
- **1937-1939** kolejne doktoraty: **Paweł Jan Nowacki, Izaak Rosenzweig i August Smolański**

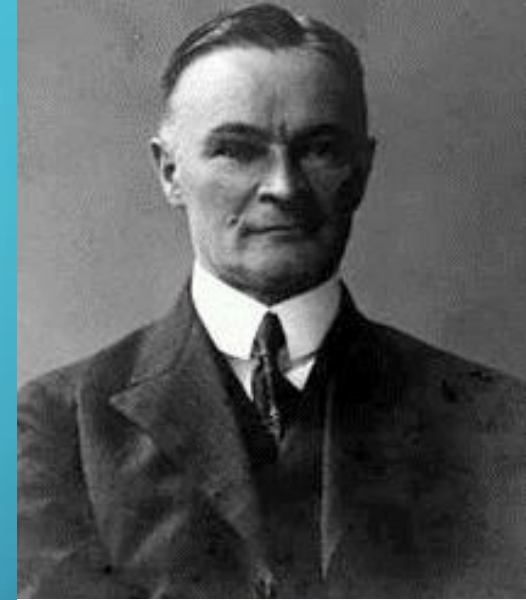
- **Roman Dzieślewski** (ur. 1863 Tarnów, zm. 1924 Kasinów na Polesiu) Ukończył studia na Wydziale Budowy Maszyn we Lwowie, kształcił się z elektrotechniki w na politechnice w Berlinie. Pionier polskiego szkolnictwa i słownictwa elektrotechnicznego, rektor, zasłużony działacz społeczny członek honorowy Towarzystwa Politechnicznego, i samorządowy, Radny Miejski Lwowa m.in. z jego inicjatywy we Lwowie uruchomiono w 1894 r. tramwaje elektryczne

- **Aleksander Rothert** (ur. 1870 Pilica koło Zawiercia, zm. 1937 Warszawa) Absolwent politechnik w Rydze i Darmstadt. Wybitny w skali europejskiej naukowiec z dziedziny maszyn elektrycznych, twórca pojęcia amperozwoju, konstruktor maszyn elektrycznych, organizator wielu fabryk maszyn elektrycznych w Europie. Członek honorowy VDE. Zajmował się też organizacją pracy

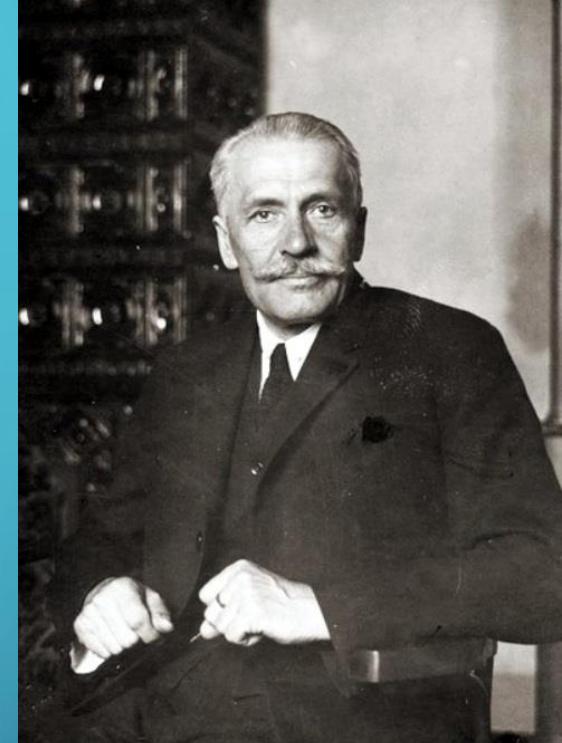
- **Kazimierz Idaszewski** (ur. 1878 Nochowo w Wielkopolsce, zm. 1965 Wrocław) Absolwent politechniki w Brunszwiku. Pierwszy Polak doktor elektrotechniki za pracę obronioną w 1904 r. Asystent prof. Dzieślewskiego w latach 1903-1904. Pracę na uczelni poprzedził 15-letnim doświadczeniem w przemyśle, w fabryce maszyn Siemens w Berlinie. Organizator Wydziału Elektrycznego Politechniki Wrocławskiej

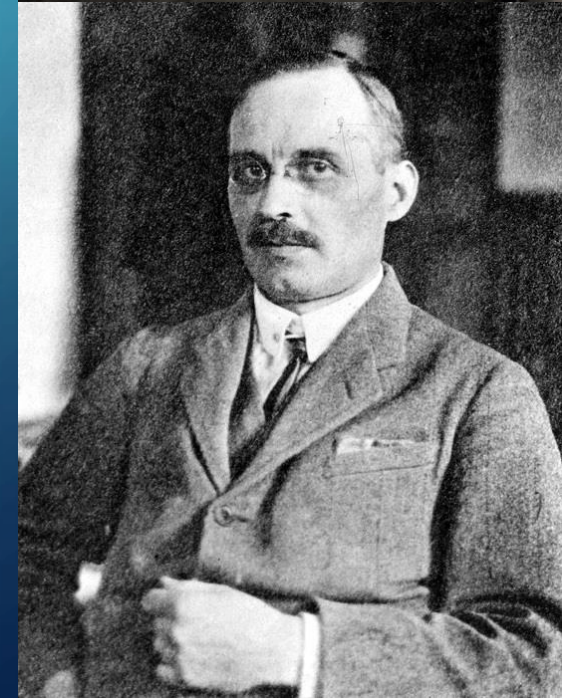
- **Gabriel Sokolnicki** (ur. 1877 Kaszewy Kościelne koło Kutna, zm. 1975 Lwów) Absolwent politechniki w Darmstadt. Asystent prof. Dzieślewskiego w latach 1901-1903. Założyciel jednej z większych polskich firm elektrycznych Sokolnicki & Wiśniewski. Jeden z pionierów elektryfikacji Polski, społecznik zasłużony działacz na polu słownictwa, normalizacji oraz energetyki. Łączył dydaktykę ze swoim bogatym doświadczeniem przemysłowym. Rektor Politechniki Lwowskiej

- **Ignacy Mościcki** (ur. 1867 Mierzanowo koło Płocka, zm. 1946 Versoix w Szwajcarii) Student chemii w Rydze. W Szwajcarii odkrył, że w łuku elektrycznym o odpowiedniej jego częstotliwości i wysokim napięciu dochodzi do bardzo wydajnego spalania azotu. Konstruktor pieca z łukiem elektrycznym do utleniania azotu. Konstruktor kondensatorów wysokiego napięcia, które przez wiele lat były bezkonkurencyjne i znalazły wiele różnych zastosowań na całym świecie. Od 1912 r. profesor elektrochemii w Lwowskiej Szkole Politechnicznej. Wybitny elektrochemik, wynalazca, organizator przemysłu chemicznego, polityk, prezydent II RP w latach 1926-1939

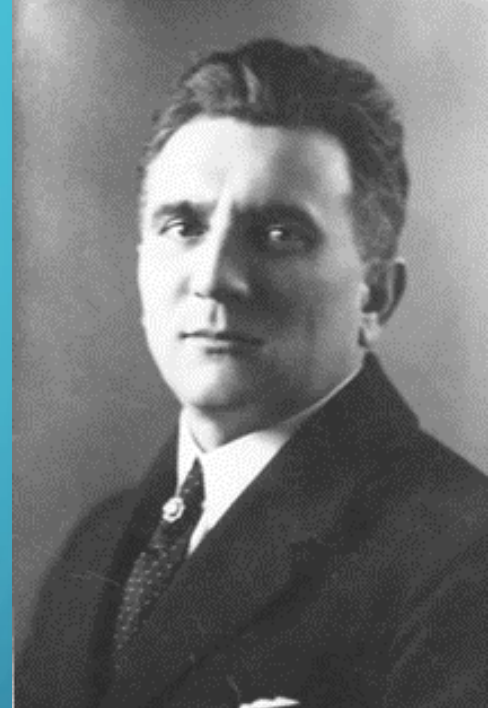

- **Tadeusz Malarski** (ur. 1883 Dalewice koło Krakowa, zm. 1952 Kraków) Absolwent Wydziału Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej oraz Wydziału Matematyczno-fizycznego Uniwersytetu we Lwowie. Wybitny radiotechnik, fizyk, dr habilitowany, działacz stowarzyszeń elektrotechnicznych, radiotechnicznych i fizycznych, szef służby radiotelegraficznej VI Armii WP w czasie wojny z bolszewikami. Po wojnie zorganizował Katedry Fizyki i Radiotechniki w Politechnice Śląskiej oraz fizyki w AGH

- **Stanisław Fryze** (ur. 1885 Kraków, zm. 1964 Gliwice) Jeden z pierwszych absolwentów lwowskiego Oddziału Elektrotechnicznego. Wybitny uczony, teoretyk elektrotechniki, pierwszy doktor wypromowany na Oddziale Elektrotechnicznym, twórca teorii mocy elektrycznych przebiegów odkształconych, ogłoszonej w Paryżu w 1932 r. która weszła na trwałe do teorii elektrotechniki i zyskała światowe uznanie. Po wojnie zorganizował jako dziekan Wydział Elektryczny Politechniki Śląskiej i jego laboratoria

- **Włodzimierz Krukowski** (ur. 1887 Radom, zm. 1941 Lwów) Absolwent politechniki w Darmstadt, wieloletni pracownik, kierownik laboratorium fabryki liczników Siemens w Norymberdze. Europejskiej miary naukowiec, konstruktor liczników, specjalista w dziedzinie liczników i pomiarów elektrycznych, w 1918 r. uzyskał doktorat w Darmstadt, zasłużony współpracownik Głównego Urzędu Miar.

PODSUMOWANIE

- Spośród sześciu kierowników Katedr Elektrotechnicznych Politechniki Lwowskiej aż trzech urodziło się w zaborze rosyjskim, dwóch w zaborze austriackim i jeden w pruskim – dowodzi to że Politechnika przyciągała, szczególnie do 1915 r. Polaków ze **wszystkich części Polski**
- W II RP istniały tylko **dwie politechniki**, w Warszawie i Lwowie co podtrzymywało znaczenie lwowskiej uczelni
- Politechnika Lwowska dostarczyła powstającej Politechnice Warszawskiej pierwszych wykładowców, jednym z najwybitniejszych z nich był **Kazimierz Drewnowski**, adiunkt w Katedrze prof. Dzieślewskiego w latach 1907-1913, Drewnowski był pierwszym wykładowcą i organizatorem Wydziału Elektrycznego PW WE (budynek WE), wybitnym profesorem i rektorem (od 1939 r.)
- W 1939 r. po zajęciu Lwowa przez Sowieców Politechnikę Lwowską przekształcono w **Lwowski Politechniczny Instytut**, a po zajęciu Lwowa przez Niemców uczelnię przekształcono w szkołę zawodową. Na **Wzgórzach Wuleckich** Gestapo w 1941 r. zamordowało 40 profesorów uczelni lwowskich, w tym 7 z Politechniki Lwowskiej, a wśród nich prof. Krukowskiego
- Po powrocie sowieckiej władzy w 1944 r. rozpoczęły się wkrótce potem **wysiedlenia**, tylko prof. Sokolnicki został we Lwowie, natomiast wysiedleni wykładowcy, absolwenci i studenci Oddziału Elektrotechnicznego odegrali ogromną rolę w ponownym otwarciu lub założeniu **nowych ośrodków akademickich** w Polsce, m.in. w Gliwicach, Wrocławiu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Opolu

- Powstaje jeszcze pytanie, czemu z autonomii i możliwości samodzielnego rządzenia bardziej skorzystał Lwów niż Kraków, z większymi tradycjami stołecznymi i położony bliżej Wiednia ?
- Jerzy Hickiewicz ma taką hipotezę. Lwów był miastem wielonarodowościowym, co powodowało naturalną konkurencję wśród zamieszkujących w nim i wokół Lwowa narodowości, a szczególnie mocno konkurujących społeczności polskiej i ukraińskiej. Autonomia Galicji i samorządność Lwowa było przyczyną iż przed I wojną światową Lwów przyciągał aktywnych Polaków z wszystkich zaborów i tu powstawała polska myśl elektrotechniczna, a jednocześnie też stał się miejscem gdzie rodziła się ukraińska świadomość narodowa i tu powstawała też ukraińska myśl elektrotechniczna
- Tak było też zapewne we wielu innych dziedzinach nauki, kultury i sztuki. Wielonarodowa i wielowyznaniowa struktura Lwowa rodziła przeróżne inicjatywy i była motorem jego rozwoju, choć niestety jednocześnie była też źródłem wielu konfliktów

The image features a dark blue gradient background with white circuit-like lines in the corners. These lines consist of straight paths that branch out and terminate in small circles, resembling a network or data flow diagram. The lines are positioned in the top-left, top-right, bottom-left, and bottom-right corners, framing the central text.

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ